

Innberetning v/ Heid Gjøstein Resi

innberetningsdato

Emblemsvåg

gnr. 7

bnr. 30

fk.nr. 4

gardsnavn

Ålesund

Møre og Romsdal

kommune

fylke

Ålesund kommune

eier/bruker

postnummer/adresse

Ang.

dato

Rapport om arkeologisk etterutgravning og restaurering av området foran "Skylehelleren" på Emblemsvåg, Ålesund k.

Arbeidet ble utført i tiden 26.-30.09.83. Deltakere: Museumsstyrer Helge Sørheim, kommuneansatte anleggsarbeidere Karim Kois, Ingvar Hjelmeland, Per Johan Eidskrem, Harald Helgesen og undertegnede. Arbeidskostnadene ble båret av Ålesund kommune

Bakgrunn for undersøkelsen:

I februar 1983 ble Historisk museum oppmerksom på at Skylehelleren og områder nær den hadde vært utsatt for tildels alvorlige inngrep. Skadene som var skjedd etter ØK-registreringen av helleren i 1980, omfattet a) opparbeiding av en ca.4m bred terrasseliknende gate av storsteinet fyllmasse som dekker over en nyanlagt kloakkledning foran hellermunningen, b) bortskyting av en knaus umiddelbart NØ for helleren og c) nedkasting av jord og stein i skrenten V for helleren. Ålesund kommunes tekniske etat erkjente sitt ansvar for skadene og stilte midler til rådighet for en arkeologisk undersøkelse av skadenes omfang og restaurering av området.

Hellerens form og beliggenhet. Tidligere undersøkelser.

Helleren ligger i ulendt terreng ca. 10 m.o.h. og ca.18m N for en liten vik av Storfjorden (konf. rapport om top.ark.reg. for ØK i Ålesund kommune, 1981, R 2-flyfoto 3150-W 16). Hellerens munning er ca. 8m lang, ca. 2.5m høy ved dråpefallet og hellerens største dybde ca.4m. I 1980 ble det registrert et ildsted fra nyere tid i Ø-delen av helleren.

009213

Helleren ble delvis utgravd under ledelse av Johs. Bøe i 1929 (konf. hans rapport i top.ark.). Det ble den gang registrert kultursjikt med tykkelse på opptil 80cm. De daterbare funnene stammer sannsynligvis fra eldre jernalder (B 8358).

Arbeidsbeskrivelse

Etter innledende fotografering (konf. fotoliste, sv/hv. 5-10, fargedias 1-5) ble nytilførte jordmasser fjernet manuelt fra kløften NV for helleren. Relativt store mengder tilsvarende masser oppe på hammeren over helleren ble også fjernet (sv./hv. 11-12). Etter opplysninger fra entreprenør H. Langevatn som hadde utført arbeidene med kloakking nedfor helleren, var det i dette området skutt vekk deler av berget Ø for hellermunningen. To større steiner som opprinnelig lå foran helleren ble skjøvet lenger ned i skråningen. Deretter hadde en lagt et kloakkrør i et isolerende sandsjikt i en gate parallelt med hellermunningen og dekket over med nytilført jord og større bruddstein. Vi fant det derfor tjenlig å benytte gravemaskin for å fjerne de påførte jordlag til kloakkledningen kom til syne. Deretter ble det gravd manuelt. For å fastslå om og i hvilken grad kulturlag hadde vært utsatt for inngrep ved nedlegging av kloakkrøret, ble det gravd en ca.0.6m bred NNV-SSØ-gående sjakt på tvers av kloakkrøret i området umiddelbart S for funnrutene D3 og D4, der Johs. Bøe i 1929 konstaterte de tykkeste kulturlag. Bare i et 0.4m langt felt S for kloakkrørets sandlag ble det her gravd helt ned til auren. Forøvrig gikk en i sjakten bare ned til overflaten av kulturlaget. Det ble tegnet en planskisse (med tilknytningspunkter til Johs. Bøes tegning fra gravningen i 1929) og sjaktens Ø-profil ble tegnet og fotografert (Fig.1, sv/hv.15-17, fargedias 6-7). Deretter ble kloakkrøret dekket til, men slik at skråningen nedenfor helleren fikk en steilere og jevnere utforming enn før etterutgravningen. Ø for helleråpningen ble det kastet opp en voll som markerer hvor den bortskutte bergknausen befant seg (sv./hv. 22-23). Til slutt ble det V for helleråpningen reist et skilt med opplysninger om fornminnet.

Gravningsiakttagelser og funn

I de sekundært påførte fyllmasser S for helleren ble det både oppe på og under en større steinblokk (konf.fig.1) konstatert rester av et opptil 10cm tykt kulturlag. Det dreier seg antagelig om en av de to steinblokkene entrepre-

firmaet H. Langevatn erklærte å ha forskjøvet fra helleråpningen og nedover skråningen mot sjøen. Ved solding av kulturlaget fra over- og undersiden av blokken kom det fram en relativt stor mengde skjell og knokler (konf. funnliste). Fra laget over steinen stammer også et sannsynlig bukskår av et leirkar. Skåret har jevnt glattet overflate og er dekorert med tre parallelltløpende, innrissete furer (Fig.2).

Ved studium av østprofilen av den NNV-SSØ-gående sjakten, som ble anlagt på tvers av kloakkgrøften fra hellermunningen og nedover skråningen mot sjøen, konstaterte vi rester av et opptil 75cm tykt kulturlag. Kloakkgrøften er skåret ned i dette kulturlaget, men også under grøften kan det finnes rester av kulturlag intakt. Nær helleråpningen finnes her en større jordfast stein. Ved solding av kulturlaget fra et ca.60x40x70cm felt S for kloakkgrøften kom det fram en mengde skjell og knokler (konf. fig. 1 og funntabellen). Her fantes også ildskjørnete stein.

Konklusjon

Selv om kloakkgrøften har gjort et betydelig inngrep i fornminnet og skadet dets forskningspotensiale, så finnes det ennå stedvis et urørt kulturlag foran "Skylehelleren".

Etter form og dekor skriver det framkomne leirkarskåret seg antakelig fra eldre jernalder. Funn og gravningsiakttagelser bekrefter så langt Johs. Bøes dateringsforslag for hellerens brukstid: eldre jernalder.

Heid Gjøstein Resi

Skylehelleren, Emblemsvåg, gnr.7, bnr.30, Ålesund, Møre og Romsdal

Funnliste

- Aks.nr. 8/1984 (B)/1 Ornert leirkarskår (Fig 2), 3g.
Funnsted: Fra kulturlag på oversiden av steinblokk, ant. forskjøvet S. over fra hellermunning (konf. gravningsinnberetningens fig.1)
- Aks.nr. 8/1984 (B)/2 Skjell og knokler, 530g.
Funnsted: som 1.
- Aks.nr. 8/1984 (B (/3 Skjell og knokler, 290g.
Funnsted: Fra kulturlag på undersiden av steinblokk, ant. forskjøvet S-over fra hellermunning (konf. ^{gravnings-}innberetningens fig.1).
- Aks.nr. 8/1984 (B)/4 Skjell og knokler, 305g.
Funnsted: Fra et ca.60x40x70cm felt umiddelbar S for kloakkgrøfta, ca.2,5-3m S for hellermunning (konf.gravningsinnberetningens fig.1)

Skylehelleren, Emblemsvåg, gnr.7, bnr.30, Ålesund kommune,
Møre og Romsdal

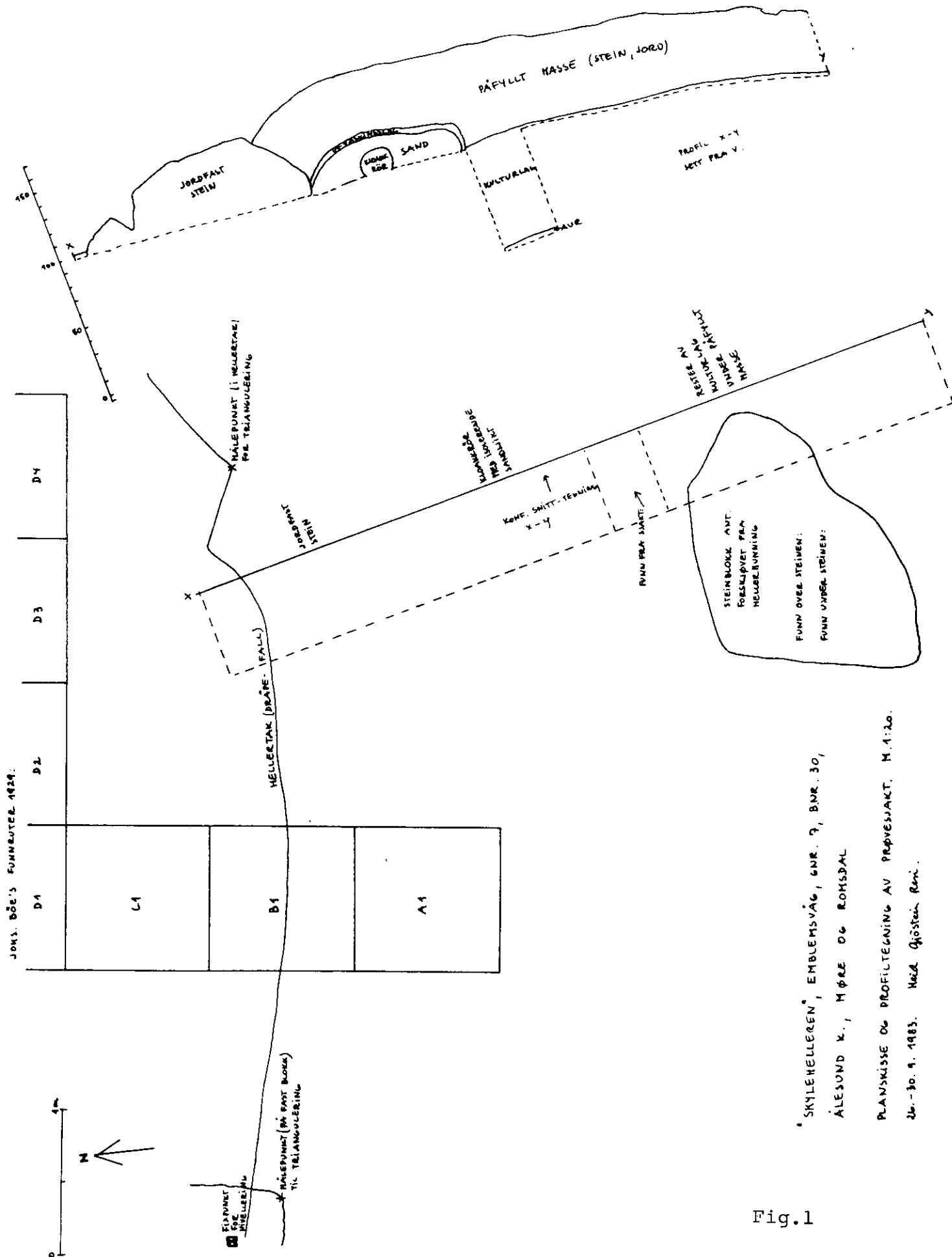
Fotoliste

Svart/hvitt (Leica 2155)

- Skylehelleren før etterundersøkelse/restaurering:
Bilde nr.5-10.
- Nr.5) 26.09.83. Mot VNV. Jordlag påført sekundært ovenfra sees til venstre på bildet.
- Nr.6) 26.09.83. Mot VSV. Vegliknende terrasse av påført masse sees foran helleren.
- Nr.7) 26.09.83. Mot N.
- Nr.8) 26.09.83. Mot NØ. Vegliknende terrasse av påført masse sees foran helleren.
- Nr.9) 26.09.83. Mot ØNØ.
- Nr.10) 26.09.83. Mot SV.
- Nr.11-12) 27.09.83. Innledende undersøkelse/restaurering. Fire kommunale arbeidere fjerner påført jord over helleren.
- Nr.13) 28.09.83. Påført masse foran helleren fjernes med traktor. Mot V.
- Nr.14) 28.09.83. Som 13. Mot Ø.
- Nr.15-16) 28.09.83. Som 13. Mot Ø. Sporadiske rester av sekundært forlagret kulturlag kom fram.
- Nr.17) 28.09.83. Kloakkrør omgitt av påført sandsjikt nedgravd i kulturlag foran helleren. Mot NNØ.
- Nr.18-19) 29.09.83. Som 17. Mot N.
Skylehelleren etter undersøkelse/restaurering:
Bilde 22-27.
- Nr.22) 29.09.83. Påfylt masse i bakgrunnen markerer tidligere plassering av en fjernet (bortskutt) bergknaus i fortsettelse av hellertaket. Stang for oppsetting av opplysningsskilt til venstre. Mot NNØ.
- Nr.23) 29.09.83. Som 22. Mot NØ.
- Nr.24) 29.09.83. Helge Sørheim i Skylehelleren.
- Nr.25-26) 29.09.83. Skylehelleren restaurert. Mot V.
- Nr.27) 29.09.83. Skylehelleren restaurert. Mot VSV.

Fargedias (oppbevares i top.ark.diatek for Sunnmøre på Bryggens museum)

- Nr.1) 26.09.83. Før etterundersøkelse/restaurering. Fra V.
- Nr.2) 26.09.83. Før etterundersøkelse/restaurering. Fra SV.
- Nr.3) 26.09.83. Før etterundersøkelse/restaurering. Fra Ø.
- Nr.4) 26.09.83. Før etterundersøkelse/restaurering. Fra sjøsiden i S.
- Nr.5) 26.09.83. Før etterundersøkelse/restaurering. Fra SØ.
- Nr.6) 28.09.83. Snitt ved kloakkrør. Renset ned til kulturlag.
- Nr.7) 28.09.83. Snitt ved kloakkrør. Mot N. Topp av kulturlag i bunnen.
- Nr.8-9) 29.09.83. Etter utfylling og "frisering" av terrenget. Fra SSV. (Nr.8 med Heid G. Resi).
- Nr.10) 29.09.83. Hellenen restaurert. Fra SV.
- Nr.11) 29.09.83. Hellenen restaurert. Fra Ø.(med Heid G.Resi)
- Nr.12) 29.09.83. Hellenen restaurert. Fra V.
- Nr.13) 29.09.83. Hellenen restaurert. Oversikt fra sjøsiden i S.

"SKYLEHELLEREN", EMBLEMSVÅG, GNR. 9, BMR. 30,
 ÅLESUND K., MØRE OG Romsdal
 PLANSKISSE OG PROFILTEGNING AV PRØVEJAKT. M. 1:20.
 26.-30. 9. 1983. Heide Gjøstein Revin.

Fig.1

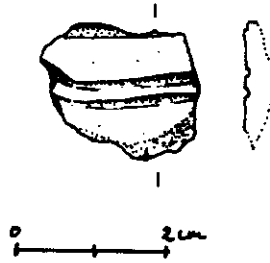

Fig.2. Ornert leirkarskår funnet i kulturlag foran
munningen av Skylehelleren, Emblemsvåg, 7/30, Ålesund
kommune, Møre og Romsdal

"Skylehelleren", Emblemsvåg, 7/30, Ålesund kommune, Møre og Romsdal.
 (Leica 2155). Ettergravning og rekonstruksjon 26.-30.9.1983

5 Mot VNV

7 Mot N

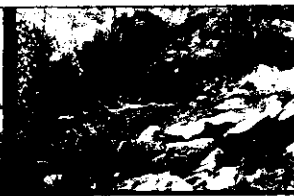
Nr. 5-10 Før eller under skjeln / restaurering

6 Mot VSV

8 Mot NØ

9 Mot ØNØ

10 Mot SV

11 Mot NV

12 Mot NV

Nr. 11-12 Jord over heller fjernes.

13

15

Nr. 13-16 Påfølgende mark fra heller fjernes.

14

16

17 Mot NNØ

18 Mot N

19 Mot N

Nr. 17-19 Kloakerør i sandhølet ved gravd i kulturlag fraan heller avdekkes.

22 Mot NNØ

23 Mot NØ

24 Helge Sørheim

Nr. 22-27 Skylehelleren restaurert.

25 Mot V

26 Mot V

27 Mot VSV